

יומא ל

משה שווערד

1. שו"ע אורח חיים - סימן עו

(ד) היתה צואה על בשרו ומכוסה בבגדיו, או שהכניס ידיו בבית הכסא דרך חור ואינו מריח ריח רע, יש מתירים לקרות, ויש אוסרין. וי"א שלא התיר המתיר בצואה על בשרו, אלא במקום שהיא נכסה מאליה בלא מלבוש כגון אצילי ידיו, ונכון לעשות כדברי המחמיר: הגה - ושכבת זרע על בשרו דינו כצואה (מהרי"ל הלכות י"כ):
(ה) צואה בפי טבעת, אפילו היא מכוסה, אסור לקרות לדברי הכל, אפילו אינה נראית כשהוא עומד ונראית כשהוא יושב:

2. משנה ברורה סימן עו

(יז) אסור לקרות - ובדיעבד אם קרא ק"ש חוזר וקורא אך לענין תפלה צ"ע אם יחזור ויתפלל כ"כ הצ"א אבל (יח) הרבה אחרונים כתבו שצריך לחזור ולהתפלל:
(יט) כשהוא יושב - אבל אם אינה נראית אפילו כשהוא יושב (יט) מותר שלא ניתנה תורה למלאכי השרת:

3. ספר איזהו מקומן

ומ"ש מצואה על בשרו דאיתמר וכו' רב הונא אמר מותר לקרות ק"ש ורב חסדא אמר אסור:

[א] רש"י מפרש דמקשה מתרוייהו, דאף ר"ח לא אסר אלא משום "כל עצמותי תאמרנה" אבל משום ריח לא. ותמה תוס' הרא"ש דהלא צואה במקומה יש גם לאסור משום "כל עצמותי תאמרנה". וולכן הוא מפרש דאף סברת ר"פ משום "כל עצמותי" ומקשה לו מדרב הונא בלבד דשרי דהלכתא כוחתיה שהיה רבו של רב חסדא.

וכן נקט הריטב"א, והוסיף דיש גירסאות דגרסי בהדיא "ומאי שנא מדרב הונא".

4. רש"י יומא דף ל"א

לעבודה - לאו דוקא, דאין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול, וטעמא מפרש בגמרא:

5. תוספות רא"ש על יומא דף ל"א

אין אדם נכנס לעזרה וכו'. פרש"י אף שלא לצורך עבודה, ומיהו בכל הספרים שלנו וגם בפר"ח גרסינן אין אדם נכנס לעזרה לעבודה וכן משמע בגמ' דבן זומא מפי' לה מק"ו ביום הכיפורים מכ"ג. כשמשנה מבגדי קדש לבגדי קדש והיינו לצורך עבודה. ...

6. תוספות יומא דף ל"א

ומה המשנה בין קדש לקדש כו' - תימה לי איכא למפרך מה להתם שכן רוצה לעבוד עבודה אבל טהור הנכנס שלא לעבודה מניין וי"ל דודאי הק"ו אינו אלא בטהור הנכנס כדי לעבוד אלא דמדרבנן גזרו אפילו בנכנס שלא לעבוד גזירה שמא יעבוד ...

7. ספר שיח יצחק

בימינו לא קשיא לך דאמאי תני לעבודה וכמו שהקשו צמ"ח ז"ל דשקרא משום עבודה מחקה וכדי שלא להלך ושיבואו לידי עשות כשזו מדושיהם לכל הנכנסים שם מחזיקי טעמא דתקנתא אחא לאשמעינן ולא חייש שנטעם לפרש דוקא לעבודה דכא קמי און (אדם) וכו' דמשמע אפי' ישראל ולא צר עבודה לאיני דאשמעינן דלי"מ שלא לעבודה דאפי' טבור לריך לעבוד דלמא לא טביר עלמא לגמרי לאא אפי' לעבודה דרזי לטביר עלמא טעון עבילה ופשע לשון כיושגמי דפרקין משמע טפי כפי זיל דאפי' כשן עבודה לא צעין וכמ"ש צמ"ח יע"ש וק"ל.

8. ספר איזהו מקומן

אמנם תוסי' רי"ד גורם 'לעזרה ולעבודה', ותוסי' קאמר התנא: אין אדם נכנס מחול לקודש בלא טבילה אפילו בלי עבודה, וגם אין אדם נכנס לעבודה אע"פ שהוא בתוך העזרה עד שיטבול, כגון שהיה עסוק בלילה בהקטר חלבים ואברים ורוצה עכשיו להתחיל בעבודה של מחר. וכע"ז פירש גם השפ"א.

9. הגרי"ז על מסכת יומא דף ל ע"א

במתני' אין אדם נכנס לעזרה לעבודה וכו'. וברש"י ותוס' פירשו דלאו דוקא לעבודה, והנה הרמב"ם בהל' ביא"מ (פ"ה הל"ד) כתב דוקא לעבודה, וגם כתב להלכה זו בדיני קידוש ידים ורגלים, ע"כ משמע דאין זה מאיסור כניסה למקדש כי אם בדין עבודה, וגם מדאמרין בגמרא (בע"ב) דאין מחלל עבודה בלא טבילה, ע"כ דשייכי לעבודה, דאיל"ה מה צריך לאשמועינן דלא מחלל עבודה כיון דאין זה שייך כלל לעבודה כי אם לכניסת מקדש:

10. תוספות ישנים מסכת יומא דף ל עמוד ב

רבי יהודה אומר כו'. דלית ליה האי קל וחומר דבן זומא ושמא אית ליה שום פירכא עליה (ע"כ שייך לע"א):

11. גליוני מבנת חן

והנה בדניא דחמש טבילות ועשרה קידושין שטובל כהן גדול ומקדש בו ביום יש לחקור האם דינא דטבילות וקידושין אלו ביסודם הם כל טבילות וקידושין של כל השנה רק דביוה"כ נאמרה ההלכה שכל עבודה ועבודה היא כהתחלה חדשה וממילא בטל הקידוש והטבילה הקודמת והוי קידוש וטבילה לתחילת עבודה או דנימא דשאני טבילות וקידושין ביוה"כ מטבילות וקידושין דכל השנה ביסודם דביוה"כ הטבילות והקידושין הם מהלכות עבודת היום שביוה"כ צריך הכה"ג לטבול חמש פעמים ולקדש עשר פעמים ומדיני עבודת היום הם ולא משום תחילת עבודה ורק שנקבע סדר לטבילות וקידושין אלו.

רבי יהודה לא נדרשת מק"ו דיום הכיפורים ורק גזירה דרבנן, ויש לומר דבן זומא ורבי יהודה פליגי בדין טבילות וקידושין ביום הכיפורים דבן זומא ס"ל שטבילות וקידושין ביוה"כ הוי כדין כל השנה ורק שכל עבודה הוי כהתחלה חדשה ולכן מקדש לפני עבודה ועבודה ולכן דרש ק"ו מיוה"כ לכל השנה, ורבי יהודה ס"ל דטבילות וקידושין הם מדיני עבודת היום ולכן אי אפשר לדרוש מק"ו מיוה"כ לכל השנה דשאני יוה"כ משום דטבילות אלו הם מדין עבודת היום ולכן סבר דטבילה זאת מדרבנן משום סרך טומאה, והרמב"ם בפ"ג מעיוה"כ ה"ג פסק כרבי יהודה שטבילה ראשונה היא משום סרך טומאה ולא הביא את הק"ו של בן זומא משום דס"ל דשאני טבילות וקידושין ביוה"כ דהוי מעבודת היום ולכן סבר כרבי יהודה.

12. ספר שיח יצחק

ע"כ גמרא לבן זומא קאי טעמא וכו' מכאן ראייב מפורשת למה שגראה מדברי רבז בהגיד סוף פרק כ"י מחלטת שנה וכו"כ כה"ל"ס שם דלפיג דאין מחזירין מן הדין מציאין טעם מן הדין כיון שאין זו מלקוח וכמו שרמז בס"י יד אהבן ככננים שנסוף ספרו אות י' זע"יין עוד מ"ש בחידושי להג"ה י"א ע"כ צרשי"י ד"כ לבנו וכו' וק"ל.

13. תוספות ישנים מסכת יומא דף ל עמוד ב

כבן זומא סבירא להו. הכי נמי הוה מצי למימר כרבי יהודה סבירא להו בשאר כל אדם דמצריך טבילה משום טומאה ישנה אלא רבותא נקט דאפילו כבן זומא דמחייב מן התורה סבירא להו או דילמא אפילו מדרבנן לא מצרכי טבילה אפילו בשאר כל אדם:

14. המאור הקטן מסכת יומא דף א עמוד ב

דף ל ע"ב] אמר ליה שאני מצורע הואיל ודייש בטומאה פ"י ולא תסמי מברייתא בלבד אלא לדבריהם קאמר להו ושלש מחלוקות בדבר בן זומא מתמיר בכולהו רבי יהודה ורבנן מר מיקל בהא ומתמיר בהא ומר מיקל בהא ומתמיר בהא.

בן זומא

- מק"ו מחייב טבילה לכל אדם הנכנס לעזרה, אולם לתוס' הראש: דוקא הנכנס לעבודה
- ואע"פ שטבל מבערב חייב בבוקר לטבול שנית

רבי יהודה

- כל טהור שנכנס חייב-משום טומאה ישנה
- חוץ ממצורע שכבר טבל מבערב

רבנן

- כל טהור שנכנס אינו חייב
- מצורע- אע"פ שכבר טבל מבערב, חייב- שרגיל בטומאה

15. ספר איזהו מקומן

ורבנן מצורע דייש בטומאה כל אדם לא דיישי בטומאה - כתב הריטב"א דלית להו להני רבנן מתני' דאין אדם טהור נכנס לעזרה עד שיטבול.

אולם יעוי' בליקוטי הלכות (זמנא מודה ד"ה סיכא) שנקט דאף רבנן דלא מצרכי טבילה היינו דוקא היכא שטבל מבערב, ודלא כלח"מ ועוד מפרשים שביארו דרבנן כל אדם טהור לא בעי טבילה כלל - עי' בדבריו בהרחבה.

מיהו לגירסא שלפנינו לקמן לא. "חיבבי לרבנן דפליגי עליה דר"י" וכו' נמצא דמספקא לגמ' שמא היכי דקעביד עבודה מודו הני רבנן דבעי טבילה קודם כניסתו. וע"ע מש"כ השפ"א (ד"ה ורנן).

והנה הרמב"ם (רי"ט פ"ד ממוס"כ) פסק דמצורע בעי טבילה מפני שרגיל בטומאה ואינו נזהר בה, משמע דפסק כהני רבנן, ומאידך בהל' ביאמ"ק (ה. ד.) פסק במשנתנו דאין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול - עי' לח"מ (הל' ממוס"כ סז), וע"ע שיח יצחק ושפ"א בסוגיין. וראה בזבח תורה הנ"ל (נסו"ד) שמישב הרמב"ם כפי שיטתו.

16. הערות מהרב אלישיב

שאני מצורע דדייש בטומאה. והנה לתי' פליגי רבנן על מתניתין וסברי דא"צ כלל לטבול הנכנס לעזרה אם לא שדייש בטומאה, וא"כ להלכה דנקטינן כמתניתין שכל הנכנס לעזרה צריך טבילה, הרי דא"צ לסברא דדייש בטומאה, וצ"ע דהרמב"ם פסק בביאת מקדש כמתניתין, וכמצורע כתב הטעם דטעון טבילה בשמיני שהוא מחוסר כיפורים, משום דדייש בטומאה. וצ"ע למה צריך לטעם זה תיפוק ליה שנכנס לעזרה צריך לטבול, והרי הכנסת הבהונות דמצורע ג"כ חשיבא כעבודה, ועי' לח"מ שהאריך בזה.

ולפי"ז מובן דיש טבילה אכל כניסה לעזרה, אך במצורע דדייש חמיר יותר דמשום טומאה גזרו בו ואף אהכנסת בהונות יהא אסור, (וכ"ז הוא דלא כהתוס' דטבילה על ביאה ויקנית הוי משום שמא יעבוד).

17. הגרי"ז על מסכת יומא דף ל ע/א

במתני' אין אדם נכנס לעזרה לעבודה וכו', וברש"י ותוס' פירשו דלאו דוקא לעבודה, והנה הרמב"ם בהל' ב"א"מ (פ"ה הל"ד) כתב דוקא לעבודה, וגם כתב להלכה זו בדיני קידוש ידים ורגלים, ע"כ משמע דאין זה מאיסור כניסה למקדש כי אם בדין עבודה, וגם מדאמרינן בגמרא (בע"ב) דאין מחלל עבודה בלא טבילה, ע"כ דשייכי לעבודה, דאיל"ה מה צריך לאשמועינן דלא מחלל עבודה כיון דאין זה שייך כלל לעבודה כי אם לכניסת מקדש:

אבל עיין בלח"מ בהלכות מחוסרי כפרה (פ"ד הל"א), דנתקשה בדברי הרמב"ם דכתב במצורע משום דין טומאה ע"ש, ונראה כיון דאמרינן בגמרא (דף ל"א ע"א) גבי שחט בסכין ארוכה, דתבעי לרבנן דע"כ לא קאמרי רבנן התם דלא קא עביד עבודה, אבל הכא דקא עביד עבודה לא ע"ש, והנה כל הספק בגמרא הוא לגבי שחיטה דלא הוי כ"כ עבודה, אבל בעבודה ממש הרי פשוט דגם רבנן מודים, כיון דחזינן סברא זו בגמרא דלעבודה צריך טבילה, וזהו מה שפסק הרמב"ם כרבנן דוקא גבי מצורע משום דיש בו טומאה, אבל כל אדם לא בעי טבילה, אבל לגבי עבודה זהו המשנה דכל הנכנס לעזרה טעון טבילה, ורבנן לא פליגי על המשנה ומודים דלעבודה בעי טבילה: